

KRAJOWA RADA SPÓŁDZIELCZA

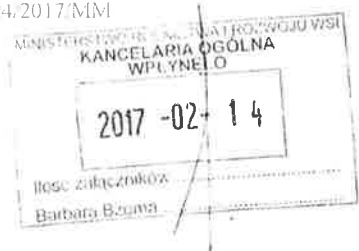
NACZELNY ORGAN SAMORZĄDU SPÓŁDZIELCZEGO

00-013 Warszawa, ul. Jasna 1, Skrytka pocztowa 16
e-mail: krs@krs.org.pl, http://www.krs.org.pl

tel. +48 22/596-43-00, +48 22/596-45 00
tel./fax +48 22/827-43-21

Warszawa, dnia 14.02.2017 r.

SA/4/2017/MM

Pan
Jacek Bogucki
Sekretarz Stanu
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Szanowny Panie Ministrze,

W odpowiedzi na zapytanie Pana Ministra skierowane do Krajowej Rady Spółdzielczej, w związku z planowanym posiedzeniem Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi Sejmu RP, której przedmiotem będzie przedstawienie informacji na temat funkcjonowania spółdzielczości rolniczej w innych państwach Unii Europejskiej, przekazujemy informacje, które w ramach naszych możliwości uzyskaliśmy. Zgodnie z prośbą dołączamy do naszej odpowiedzi dane dotyczące funkcjonowania spółdzielczości rolniczej w Danii, Francji i Holandii.

Zakres przekazywanych danych obejmuje charakterystykę ogólną, podstawowe aspekty prawne organizowania i funkcjonowania spółdzielni rolniczych, stosowane rozwiązania podatkowe oraz dane statystyczne i rynkowe dotyczące spółdzielczości rolniczej w wybranych krajach UE.

Od wielu lat wiadomo, że spółdzielnie rolnicze w naszym kraju działają w niekorzystnych warunkach prawnych, w szczególności podatkowych – nie uwzględniających charakteru spółdzielni oraz ich specyfiki. Poszukiwane były rozwiązania do poprawy tej sytuacji, niemniej nie udało się dotychczas wprowadzić rozwiązań, które z powodzeniem funkcjonują od wielu lat w większości krajów UE.

Jednocześnie informujemy, że Europejski Trybunał Sprawiedliwości nie zakwestionował odmiennych regulacji podatkowych dla sektora spółdzielczego, potwierdzając tym samym jego charakter i rolę gospodarezo-społeczną jaką pełnią spółdzielnie.

Mamy nadzieję, że przekazane Panu Ministrowi informacje, będą pomocne w pracy Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi Sejmu RP oraz Resortu Rolnictwa, dla przyjęcia jak najlepszych rozwiązań dla odbudowy i rozwoju spółdzielczości rolniczej w Polsce, w tym w zakresie warunków projektowanej Ustawy o spółdzielniach rolników.

Z poważaniem,

Mieczysław Grodzki
Prezes Zarządu
Krajowej Rady Spółdzielczej

Załączniki:
Charakterystyka ogólna i aspekty prawne
Rozwiązania podatkowe dot. spółdzielni
Prezentacja dane statystyczne i rynkowe

Spółdzielnie rolnicze w Danii, Francji i Holandii – charakterystyka ogólna oraz podstawowe aspekty prawne organizowania i funkcjonowania spółdzielni rolniczych

Dania

Rolnictwo jest jednym z najważniejszych sektorów gospodarki. Bardzo wysokie gospodarcze zorganizowanie rolników w spółdzielniach, blisko 100%, przyczyniło się do dynamicznego rozwoju rolnictwa. Działa ok. 30 spółdzielni, ale ich łączne obroty sięgają 25 mld euro rocznie. Posiadają one ponad 90% mleczarni i zakładów przetwórczych trzody chlewnej (rzeźni) w Danii. Spółdzielnie zapewniają rolnikom profesjonalne doradztwo w zakresie zasad prowadzenia produkcji rolnej oraz w zakresie prawa. Reprezentują członków spółdzielni oraz podejmują działania, w celu ochrony ich interesów na szczeblu lokalnym, krajowym i unijnym. Duńska spółdzielczość rolnicza jest silnie skonsolidowana (proces ten nadal postępuje), zarówno na poziomie krajowym, jak w ramach przejmowania udziałów w podmiotach innych krajów lub w wyniku fuzji podmiotów, celem tworzenia dużych spółdzielni np. Arla Foods – szwedzko – duńska spółdzielnia z siedzibą w Danii (obecnie największy producent wyrobów mlecznych w Skandynawii i siódme co do wielkości obrotów przedsiębiorstwo mleczarskie na świecie).

Aspekty prawne:

Działalność spółdzielni została uregulowana w Danii głównie w Akcie o Przedsiębiorstwach Handlowych. Określa on, że spółdzielnia jest przedsiębiorstwem, którego działalność regulują przepisy, dotyczące 3 rodzajów odpowiedzialności § 2.1 (nieograniczona, solidarna odpowiedzialność) lub § 2.2 (częściowo nieograniczona odpowiedzialność) lub § 3 (ograniczona odpowiedzialność). Celem spółdzielni jest promowanie wspólnych interesów członków poprzez ich udział w działalności gospodarczej spółdzielni w charakterze kupującego, dostawcy lub innej formie.

Duże znaczenie mają w praktyce statuty, regulaminy i ustalone zwyczaje, ponieważ spółdzielczość w Danii uregulowana jest w powszechnie obowiązujących przepisach prawnych bardzo ogólnie.

W kraju tym występują różnego rodzaju spółdzielnie: handlowe (do których zaliczamy spółdzielnie rolnicze, budowlane i usługowe), konsumenckie (głównie zaopatrzenie w żywność, elektryczność, ogrzewanie i wodę), pracownicze, producentów w sektorze rolniczym w produkcji rolnej podstawowej, finansowe, kredytowe, ubezpieczeniowe. Do niekomercyjnych spółdzielni należą spółdzielnie mieszkaniowe oraz stowarzyszenia spółdzielcze.

Zysk spółdzielni (poza odsetkami od wpłaconego kapitału), rozdzielany jest między członków proporcjonalnie do ich udziału w obrotach spółdzielni lub pozostaje jako niepodzielny (w sytuacji potrzeby zwiększania rezerw kapitałowych spółdzielni).

Francja

Działa ok. 2400 spółdzielni rolniczych, zrzeszających 858 000 członków (nie licząc ponad 13 000 CUMA tj. małych podmiotów spółdzielczych zbiorowego użytkowania sprzętu rolniczego), oprócz tego związki spółdzielcze i oddziały podmiotów spółdzielczych. Łączny obrót spółdzielni rolniczych wynosił w 2004 roku ponad 77 mld euro, natomiast w 2014 roku wzrósł do 84 mld euro. 90% francuskich rolników to członkowie podmiotów spółdzielczych. Spółdzielnie rolnicze oraz ich związki zatrudniają ponad 150 000 pracowników, przyczyniając się do wzrostu zatrudnienia na obszarach wiejskich i ich rozwoju. Spółdzielnie aktywnie wspierają francuskich rolników w rozwijaniu ich gospodarstw rolnych w sposób zrównoważony. W ostatnich latach zauważalne jest zwiększenie aktywności spółdzielni oraz ich rozwój w zakresie przetwórstwa. Rolnicy za pośrednictwem swoich spółdzielni i ich spółek zależnych kontrolują już ponad połowę przemysłu przetwórczego produktów rolnych we Francji. Członkami francuskich spółdzielni rolniczych mogą być producenci rolni z danego regionu.

Funkcjonują różne rodzaje spółdzielni: 1) podstawowe, których głównym zadaniem jest odbieranie od rolników plonów, często ich przechowywanie, a następnie wprowadzanie na rynek na jak najlepszych warunkach, 2) spółdzielnie dysponujące większymi możliwościami magazynowymi, działające na większą skalę, 3) spółdzielnie zaopatrzeniowe m.in. w nasiona, nawozy, opakowania, sprzęt rolniczy (zakupy większych ilości na dobrych warunkach a następnie odsprzedaż swoim członkom), 4) spółdzielnie usług rolniczych, zapewniające członkom wszystkie usługi niezbędne do produkcji rolnej, w tym także serwis indywidualnego sprzętu rolniczego członków, czy drobne prace budowlane, 5) spółdzielnie zajmujące się przetwórstwem m.in. mleka, trzody chlewnej, wytwarzaniem pasz.

Natomiast równolegle działające małe podmioty spółdzielcze zbiorowego użytkowania sprzętu rolniczego (CUMA) – dopełniają rolę spółdzielni usługowych. Podmioty te ułatwiają prowadzenie działalności rolniczej oraz zwiększają produktywność gospodarstw rolnych. W ponad 13 000 CUMA, zrzeszonych jest łącznie 230 000 członków.

Warto również wspomnieć, że we Francji występują także SICAs tzw. spółdzielnie rolnicze wspólnych korzyści, które są tworzone w celu podjęcia współpracy w interesie wsi, np. zaopatrzenia w energię, dbania o sprawy społeczne, ale także np. przetwórstwa mięsnego (rzeźnie). Są one zakładane przez rolników i inne osoby (m.in. przemysłowcy, kupcy, władze lokalne) w formie spółek z o.o., jednak przy posiadaniu większości udziałów przez rolników (co jest częstą praktyką), po zatwierdzeniu przez właściwy organ otrzymują status quasi-spółdzielni. Zaletą SICAs jest możliwość wspólnego działania różnego typu partnerów na obszarach wiejskich.

Aspekty prawne:

Spółdzielnia określona została we francuskiej ustawie nr 47-1775 z dnia 10 września 1947 r., po zmianie na podstawie ustawy nr 2014-856 z 31 lipca 2014 r. o społecznej i solidarnej ekonomii (gospodarki), jako zrzeszenie utworzone przez kilka osób łączących się dobrowolnie w celu zaspokajania swoich potrzeb gospodarczych i społecznych, wykorzystując własne, połączone środki. Spółdzielnie działają w oparciu o Międzynarodowe Zasady Spółdzielcze.

Szczegółowe unormowania dotyczące spółdzielni rolniczych ustawodawca francuski wprowadził do Code Rural.

Zgodnie z francuskim prawodawstwem spółdzielnie rolnicze i ich związki należą do specjalnej kategorii przedsiębiorstw, różnych od spółek handlowych i spółek cywilnych.

Są jednymi z najstarszych typów spółdzielni. Art. L 521-1 oraz Art. R 521-1 określają cele działania spółdzielni rolniczych. Według tego pierwszego celem jest wspólne stosowanie przez producentów rolnych wszystkich właściwych środków zmierzających do ułatwienia lub rozwoju ich działalności gospodarczej lub poprawy wyników tej działalności. Natomiast Art. R 521-1 wskazuje, że cel określony w statutach spółdzielni stanowi podejmowanie jednego lub więcej z działań, m.in. zapewnienie lub ułatwienie produkcji, sprzedaży, w szczególności na eksport, produktów rolnych, pochodzących z gospodarstw członków spółdzielni; zapewnienie swoim członkom produktów, urządzeń, narzędzi i zwierząt niezbędnych do prowadzenia działalności; oferowanie członkom spółdzielni na wyłączny użytek ich gospodarstw wszystkich niezbędnych usług, zwłaszcza udostępnienie sprzętu, maszyn rolniczych, środków utrzymywania i naprawy, środków służących wprowadzaniu udoskonaleń technicznych i kształcenia zawodowego.

W/w środki i działania spółdzielnie mogą wykonywać dla posiadaczy gospodarstw, którzy nie są członkami danej spółdzielni. Związki spółdzielcze mogą wykonywać takie same czynności jak spółdzielnie rolnicze.

Spółdzielnia musi być wpisana do rejestru, jak każde inne przedsiębiorstwo. W przypadku spółdzielni rolniczych wymaga jest dodatkowo decyzja Rady Spółdzielni Rolnych.

Cechą charakterystyczną francuskiego modelu spółdzielczości jest terytorializm. Wyłącznie rolnicy, którzy mieszkają i prowadzą działalność rolniczą na określonym terenie, mogą założyć spółdzielnię (Art. L 522-2 Code Rural).

Minimalna liczba członków spółdzielni rolniczej wynosi co do zasady 7, lecz dla spółdzielni utworzonej dla wspólnego użytkowania maszyn rolniczych oraz gminnych spółdzielni produkcji zwierzęcej, minimalna liczba członków wynosi 4.

Spółdzielnie są demokratycznie zarządzane. Na walnym zgromadzeniu członkowie mają co do zasady 1 głos, niezależnie od liczby udziałów i wielkości obrotów ze spółdzielnią – statut może jednak wprowadzać pewne wyjątki. Niektórzy członkowie, w zależności od „jakości” ich uczestnictwa w spółdzielni, mogą mieć więcej głosów, lecz nie więcej niż 20% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu spółdzielni. Przyznawanie większej liczby głosów nie może opierać się wyłącznie o kryteria finansowe. Od kilkadziesiąt lat następuje proces włączania inwestorów w poczet członków spółdzielni, lecz ograniczono ich wkład do mniej niż 50% kapitału oraz do max 1/3 członków w Radzie Dyrektorów.

Wszystkie spółdzielnie są zobowiązane do posiadania rezerw. Każdego roku lokują w rezerwy 15% nadwyżki, do momentu, gdy fundusz osiągnie określony kapitał. Dodatkowo spółdzielnie powinny posiadać „rezerwę na wypadek wycofania udziałów”. Taka konstrukcja rezerw zapewnia spółdzielniom większą finansową stabilność działania.

Cechą charakterystyczną ruchu spółdzielczego jest przekazywanie spółdzielni z pokolenia na pokolenie. Rezerwy spółdzielni nie mogą być podzielone. Warto podkreślić, że młodzi rolnicy, nie byłiby w stanie nabyć udziałów spółdzielni, biorąc pod uwagę rzeczywistą jej wartość (biorąc pod uwagę składniki niematerialne i materialne), co skutkowałoby niemożnością uzyskania członkostwa w spółdzielni. Prawodawstwo francuskie ukierunkowane jest na ciągłość i rozwój spółdzielni rolniczych.

W przypadku rozwiązania spółdzielni, ustawodawstwo francuskie przewiduje przekazanie majątku (rezerw) innym spółdzielniom lub organizacjom charytatywnym działającym w interesie rolnictwa.

Holandia

W Holandii spółdzielczość jest mocno skonsolidowana. Działa ponad 200 spółdzielni rolniczych, zrzeszających ok. 140 000 członków (blisko 100% producentów rolnych). Łączne obroty spółdzielni rolniczych sięgają 32 mld euro rocznie. Spółdzielnie ogrywiają ważną rolę w gospodarce, a szczególnie w rolnictwie. Mają długą tradycję działalności i są popularne zarówno na rynku owoców i warzyw, mleka, przetwórstwa mięsa, usług rolniczych, jak i bankowości i ubezpieczeń. Działają również w wielu innych sektorach gospodarki. Holenderskie spółdzielnie rolnicze silnie się konsolidują w ostatnich latach. Ich liczba spada, w wyniku fuzji, lecz siła gospodarcza tych spółdzielni jest coraz większa. Zwiększane są także obroty tych spółdzielni, poprzez systematyczne rozszerzanie przedmiotu działalności.

Popularne są również giełdy towarowe, prowadzone często w formie spółdzielni. Poprzez giełdy na rynek wprowadzane jest od 70 do 100% produktów takich jak: mączka ziemniaczana, kwiaty, owoce i warzywa, mleko, ryby, rośliny ozdobne, cebulki kwiatowe. Oprócz sprzedaży produktów, na giełdach świadczone są także usługi m.in. schładzania warzyw, przechowywania owoców, ale również najem pomieszczeń do przygotowywania towarów na eksport lub odbiorców krajowych, oraz najem pomieszczeń biurowych. Warto podkreślić, że celem wzmocnienia pozycji na rynku, w roku 1996 dziewięć spółdzielni giełd owocowo-warzywnych połączyło się i utworzyło The Greenery B.V. jako centrum sprzedaży i marketingu.

Aspekty prawne:

Pomimo braku odrębnej ustawy dotyczącej spółdzielni rolniczych, w Holandii spółdzielnie te rozwijają się i pełnią kluczową rolę w rolnictwie i sektorze rolno – spożywczym. Kodeks Cywilny zawiera podstawowe regulacje dotyczące spółdzielni. M.in. art. 53 holenderskiego KC określa, że celem działalności spółdzielni jest realizowanie pewnych materialnych potrzeb jej członków w ramach umów innych niż kontrakty ubezpieczenia, bądź zawartych stosownie do prowadzonej działalności gospodarczej, lub przyczyniających się do uzyskania korzyści przez członków.

Statut jest podstawą działalności spółdzielni – sporządzany jest w formie aktu notarialnego.

Spółdzielnie tworzone są jako: utworzenie nowej osoby prawnej lub połączenie dwóch i więcej spółdzielni już istniejących lub przekształcenie już istniejącej spółki handlowej w spółdzielnię.

Aby założyć spółdzielnię wystarczy 2 założycieli, którzy są pierwszymi jej członkami.

Zgodnie z holenderskim prawodawstwem, spółdzielnia może podjąć różnego rodzaju działalność gospodarczą, z wyjątkiem ubezpieczeniowej. Takie uregulowanie pozwala na rozszerzanie działalności spółdzielni rolniczych o nowe wyzwania związane ze Wspólną Polityką Rolną. Powstają więc spółdzielnie związane z ochroną środowiska i klimatu, wytwarzające energię i ciepło z OZE np. budujące biogazownie.

Istniejące prawodawstwo pozwala łatwo założyć spółdzielnię i zwiększać zakres jej działalności.

Nazwa spółdzielni musi zawierać słowo spółdzielnia oraz oznaczenie wskazujące na odpowiedzialność jej członków (WA oznacza odpowiedzialność ustawową, BA ograniczoną odpowiedzialność, UA wyłącznie odpowiedzialność spółdzielców).

Organami spółdzielni obligatoryjnie są walne zgromadzenie spółdzielców i organ zarządzający. Członkowie organu zarządzającego są z reguły powoływani przez walne zgromadzenie (w przypadku dużej liczby członków poprzez delegatów). Innym rozwiązaniem jest wybór członków zarządu poprzez uprzednio wybranych członków organu nadzorczego (Rada Nadzorcza w przypadku małych spółdzielni nie jest obowiązkowa).

Holenderskie prawodawstwo stanowi, że spółdzielnia może działać jako przedsiębiorstwo holdingowe – ekonomiczna współpraca z jej członkami jest wykonywana przez jeden z oddziałów. Taka struktura spółdzielni stała się w Holandii powszechną praktyką dla spółdzielni rolniczych, począwszy od 1970 roku, a od 1989 roku ma swoje uregulowanie w Kodeksie Cywilnym. Zaletą takiego rozwiązania jest jasny podział organizacyjny (wskazujący, która spółdzielnia lub jej część, organizuje członków jako spółdzielczą grupę) oraz stworzenie ograniczonej odpowiedzialności i podział aktywów.

Członkowie spółdzielni rolniczych są zobowiązani do udziału w funduszach spółdzielni (wymogi statutowe) oraz mają prawo do zatrzymania wpływów netto poprzez zobowiązanie do nabycia dodatkowych udziałów, z uwagi na większą liczbę transakcji ze spółdzielnią.

W 2005 roku opracowany został Kodeks Dobrych Praktyk (CGC) specjalnie dla sektora spółdzielczego, zrewidowany w 2011 roku. Badania wykazały, że jest on użytecznym uzupełnieniem wewnętrznej struktury zarządzania, zwłaszcza dla mniejszych spółdzielni. CGC zwraca większą uwagę na plany na przyszłość w zakresie zwiększenia profesjonalizmu zarządu i rady nadzorczej, a także odpowiedzialności. Holenderska Krajowa Rada Spółdzielni Holandii dla Spółdzielni Rolniczych (NCR), wskazuje na potrzebę stosowania i przestrzegania Kodeksu Dobrych Praktyk.

Opracowano w Krajowej Radzie Spółdzielczej
Zespół Studiów, Analiz i Współpracy Zagranicznej
- Spółdzielczy Instytut Badawczy
Marcin Martynowski
2017.02.14

Źródło:

Rozwój Spółdzielni Rolniczych w UE, 2014, COGECA
Prawna koncepcja spółdzielni rolniczych, dr Aneta Suchoń, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2016
Opracowania własne KRS

Podatki dla spółdzielni rolniczych w UE

Jak stwierdza wybitny włoski znawca legislacji spółdzielczej, prof. Antonio Fici,

Traktowanie podatkowe spółdzielni, spójne z ich szczególnym charakterem ujętym w prawie dotyczącym organizacji, nie może być uważane za preferencyjne (i przez to zabronione) w prawie dotyczącym konkurencji, lecz jest jedynie przejawem racjonalnego i spójnego systemu prawnego zapewniającego odrębny reżim podatkowy dla różnych podmiotów, zgodnie z zasadą rzeczywistej równości.

W mniejszości krajów UE spółdzielnie rolnicze podlegają ogólnemu systemu podatkowemu, bez żadnych wyjątków ani specjalnych zasad - tak jest np. w **Austrii, Chorwacji, Czechach, Finlandii, Irlandii, na Łotwie i w Rumunii.**

W większości państw stosowane są rozmaite ulgi podatkowe związane bądź ze spółdzielczym charakterem danej jednostki (ulgi przewidziane dla wszystkich spółdzielni bądź spółdzielni spełniających określone kryteria) lub jej typem, rodzajem produkcji, wielkością itp. (wówczas dotyczą wszystkich przedsiębiorstw spełniających te warunki, a wśród nich spółdzielni rolniczych).

Generalnie wyjątki podatkowe przewidziane są m. in. w następujących krajach (Dania, Francja, Holandia + inne kraje alfabetycznie):

- **Dania** – generalnie nie ma w Danii preferencji podatkowych dla spółdzielni, istnieje jednak specjalny system podatkowy dla nich. Spółdzielnia może wejść w ten system, jeżeli spełnia określone warunki, tj. : (1) ma odpowiednie postanowienia statutowe określające cel działalności, (2) liczba członków wynosi przynajmniej 10 osób, (3) transakcje z nie-członkami spółdzielni stanowią nie więcej niż 25% całości obrotów, (4) transakcje z członkami stanowią podstawę podziału dywidendy. Wymiar podatku oparty jest o majątek spółdzielni po odliczeniu zobowiązań (długów) – stopa podatkowa wynosi 14,3% od 4% wartości majątku spółdzielni po odliczeniu długów. Zysk (nadwyżka) spółdzielni nie jest opodatkowana. Jednakże, jeżeli zysk (nadwyżka) przechodzi w ręce członków, traktowany jest jako dochód i opodatkowany zgodnie z zasadami dotyczącymi podatku dochodowego od osób fizycznych.
- **Francja** – specjalne ustalenia podatkowe dla spółdzielni dotyczą głównie trzech podatków: podatku dochodowego od osób prawnych, podatków regionalnych oraz podatku od nieruchomości. Spółdzielnie rolnicze zwolnione są z podatku od osób prawnych w przypadku transakcji dokonywanych z własnymi członkami, dopóki operacje te są zgodne z ograniczeniami prawnymi dotyczącymi ich funkcjonowania, określonymi w ich statutach (art. 207 ogólnego kodeksu podatkowego). Są także zwolnione z podatku regionalnego CET (art. 1451 ogólnego kodeksu podatkowego), jeśli są uznanymi organizacjami producentów, jeśli zatrudniają maksymalnie trzech pracowników, lub też jeśli angażują się w określony rodzaj spółdzielczej działalności rolniczej, co może obniżyć podstawę ich opodatkowania o połowę. Są również zwolnione z podatku od nieruchomości w stosunku do budynków gospodarczych (art. 1382 ogólnego kodeksu podatkowego). Jednakże spółdzielnie pragnące skorzystać z ulg podatkowych powinny zawrzeć w swoich statutach klauzule przewidziane w art. 26 DLCPS (Dekretu z mocą Ustawy Tymczasowego Szefa Państwa) nr 1577/47, dotyczące:
  - zakazu wypłaty dywidendy wyższej od oprocentowania lokat członkowskich;
  - zakazu wypłaty rezerw (kapitału zasobowego) członkom w okresie istnienia spółdzielni;

- w przypadku likwidacji spółdzielni, przeznaczenia na wzajemne fundusze promocji i rozwoju spółdzielczości majątku pozostałego po odjęciu rewaluowanego kapitału wypłaconego członkom (udziałów członkowskich) i w określonych przypadkach należnej dywidendy. Jeżeli te klauzule nie figurują w statucie spółdzielni, obowiązek podatkowy realizowany jest zgodnie z kryteriami jakie stosuje się do spółek nastawionych na zysk.

- **Holandia** – prawo ułatwia redukcję podstawy opodatkowania uzyskanej w wyniku transakcji ekonomicznych pomiędzy osobami fizycznymi/członkami a spółdzielnią. Dochód spółdzielni dzielony jest na część powiązaną z działalnością statutową i ten podlega częściowemu odliczeniu, pod warunkiem spełniania określonych warunków związanych ze sposobem wypłaty dywidendy członkom oraz „zysk niezależny” powiązany z działalnością poza-spółdzielczą, który nie podlega odliczeniom (art. 9 ustawy o podatku dochodowym). Jednak tylko niewielka liczba spółdzielni jest w stanie wypełnić warunki uprawniające je do ulg.
- **Belgia** – dla spółdzielni akredytowanych przez belgijski odpowiednik Krajowej Rady Spółdzielczej, tj. spełniających określone kryteria (takie jak dobrowolnego członkostwa, równego prawa głosów, wyboru członków Rady przez Walne Zgromadzenie, ograniczonego oprocentowania kapitału i wypłaty dywidendy członkom proporcjonalnie do ich operacji ze spółdzielnią) stosowane jest m. in. zwolnienie podatkowe dla części wypłacanej dywidendy – do 180 Euro na członka (osobę fizyczną). Ponadto stosowane jest obniżenie podatku od osób prawnych dla spółdzielni, których dochód po opodatkowaniu jest niższy od 322.500 Euro.
- **Cypr** – spółdzielnie na Cyprze obowiązują zwolnienie podatkowe zysku pochodzącego z transakcji z członkami.
- **Grecja** – spółdzielnie rolnicze są zwolnione z kilku artykułów ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych.
- **Hiszpania** – spółdzielnie podlegają odrębnemu systemowi podatkowemu, zwłaszcza w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych (stanowi on uzupełnienie ustawodawstwa dotyczącego osób prawnych – ustawa nr 20/1990 z dnia 19 grudnia o spółdzielczych systemach podatkowych). Jeżeli działalność spółdzielni przebiega zgodnie z prawem, przyznawany im jest status „ochrony podatkowej”, bądź „specjalnej ochrony podatkowej” (ta ostatnia dotyczy zwłaszcza niektórych spółdzielni pracy, rolniczych, rybackich i spożywców). W rezultacie mogą otrzymać zwolnienia do 50% łącznie różnych powinności podatkowych - dzięki obniżeniu podstawy opodatkowania w podatku od przedsiębiorstw, ulgom w podatku od działalności gospodarczej IAE, podatku od nieruchomości IBI i in. Przywileje te odnoszą się jednak również do innych rodzajów podmiotów, takich jak spółki partnerskie, przedsiębiorstwa przetwórstwa rolnego, małe przedsiębiorstwa (ERD) i MSP, itp. Warunki jakie muszą one wszystkie spełnić dotyczą m. in. różnicowania działań dotyczących członków spółdzielni i osób niebędących jej członkami, podziału zysku, tworzenia specjalnych funduszy obowiązkowych, itp.
- **Niemcy** – spółdzielnie mają zagwarantowaną możliwość do zaliczenia w poczet kosztów nadwyżki wypłaconej członkom po zakończeniu roku obrachunkowego pod warunkiem, że została ona uzyskana w wyniku transakcji z nimi (w związku z tym obowiązuje odrębne księgowanie przychodów wypracowanych w ramach operacji z członkami i z kontrahentami

niebędącymi członkami). Należną członkom nadwyżkę, mogą oni pobrać również w postaci specjalnych warunków czy innych korzyści oferowanych tym członkom przez spółdzielnię. Ponadto obowiązują również określone wyłączenia dla spółdzielni rolniczych w zakresie realizowanych przez nie zakupów oraz spółdzielni handlowych, jeżeli ich działalność gospodarcza jest ograniczona do: wspólnego korzystania ze sprzętu i materiałów do uprawy ziemi i leśnictwa; usług, które są świadczone na podstawie umów o świadczenie usług/umów zlecenia i umów o pracę przy produkcji płodów rolnych i leśnych na rzecz gospodarstw należących do członków; przetwarzania i wykorzystania płodów rolnych i leśnych wytworzonych przez członków; konsultacji dotyczących produkcji lub wykorzystania płodów rolnych i leśnych z gospodarstw członków. Ogólna stawka podatku obowiązująca w przypadku spółdzielni wynosi 15% (stawka podatku od osób prawnych). Jest ona powiększona o podatek handlowo-przemysłowy, którego wysokość zależy od regionu.

- **Portugalia** – istnieje artykuł 66 ustawy o przywilejach podatkowych dotyczący wyłączenie niektórych branż spółdzielni (rolniczych, kulturalnych, spożywców, mieszkaniowych i socjalnych), wyłączający z opodatkowania dochody spółdzielni poza dochodami uzyskanymi z operacji z osobami trzecimi (nie będącymi członkami spółdzielni), bądź spoza podstawowej działalności spółdzielni. Istnieją także pewne zwolnienia od podatków lokalnych.
- **Szwecja** – spółdzielnie stosujące zasadę „jedna osoba – jeden głos” mogą odliczyć od podatku dochody podzielone pomiędzy członków.
- **Węgry** – spółdzielnie i ich członkowie (osoby fizyczne) podlegają generalnie powszechnym przepisom podatkowym. W przypadku niektórych typów spółdzielni (rolnicze, uczniowskie i socjalne) istnieją jednak specjalne przepisy.
- **Wielka Brytania** – spółdzielnie (jak również innego typu podmioty, a także grupy nieformalne) nie prowadzące działalności nastawionej na zysk lecz opierające się na transakcjach wzajemnych, w myśl zasady, że nie jest handlem transakcja z samym sobą, mogą ubiegać się o zwolnienie od podatków. W przypadku spółdzielni rolniczych dodatkowymi warunkami są zapisy statutowe, że: korzystanie ze sprzętu i usług spółdzielni dopuszczalne jest tylko przez członków, sprzedaż produktów dostarczonych przez członków odbywa się na zasadzie pośrednictwa (bez nabywania ich na własność przez spółdzielnię), określone są przez członków produkty i ich ilości, jakie będą sprzedawane poprzez spółdzielnię, podział nadwyżki pomiędzy członków odbywa się proporcjonalnie do ich transakcji ze spółdzielnią.
- **Włochy** – system podatkowy jest dostosowany do spółdzielni, a zwłaszcza do spółdzielni rolniczych, lecz podlegają one w pierwszej kolejności ogólnym przepisom oraz zasadom opodatkowania, takim, jak wszelkie inne podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Od czasu reformy prawa o spółkach (dekr. 17/01/2003 nr 6) wprowadzono rozróżnienie pomiędzy spółdzielniami o „przeważających cechach wzajemnościowych”, do których w dalszym ciągu mają zastosowanie regulacje fiskalne o charakterze „ulg” przewidziane przez specjalne ustawy a spółdzielniami o „nie przeważających cechach wzajemnościowych”, które nie korzystają z takich ulg. Art. 2512 Kodeksu Cywilnego stanowi, że: „Spółdzielniami o przeważających cechach wzajemnościowych, ze względu na typ wymiany wzajemnościowej, są spółdzielnie, które: - prowadzą swoją działalność głównie na rzecz członków, konsumentów lub użytkowników dóbr i usług; - korzystają głównie w swojej działalności ze świadczenia pracy

przez swoich członków; - korzystają głównie w swojej działalności z dóbr i usług wnoszonych przez swoich członków." Art. 2513 Kodeksu Cywilnego ustala dokładne kryteria do pomiaru „przewagi cech wzajemnościowych”: „Zarząd powinien poświadczyć w swoim sprawozdaniu rocznym warunek „przewagi cechach wzajemnościowych” zgodnie z następującymi parametrami: - przychód będący wynikiem sprzedaży dóbr i świadczenia usług członkom winien stanowić ponad 50% całego przychodu ze sprzedaży dóbr i świadczenia usług (...); - koszt wynagrodzenia pracy członków winien stanowić ponad 50% całości kosztów wynagrodzenia pracy (...); - kwota płacona za usługi bądź za dobra wnoszone przez członków powinna stanowić ponad 50% całości kosztów usług, kosztów towarów bądź surowców kupowanych lub wnoszonych”. Spółdzielnie rolnicze, rybackie i ich konsorcja generalnie uznawane są za spółdzielnie o „przeważających cechach wzajemnościowych”, ponieważ ilość bądź wartość produktów wnoszonych przez członków jest większa niż 50% ilości bądź wartości całości skupowanych produktów. W takich przypadkach tylko 20% zysku poddane jest opodatkowaniu IRES (podatek dochodowy spółek), minimalna obowiązkowa rezerwa (kapitał zasobowy) – 30% - jest zwolniona z opodatkowania, 3% przeznaczone na fundusze wzajemnościowe (promocji) jest zwolnione z opodatkowania, a pozostała kwota (47%) jest zwolniona z opodatkowania pod warunkiem, że jest przeznaczona na (nieobowiązkowe) niepodzielne rezerwy. Ponadto spółdzielnie rolnicze mają prawo, jak wszystkie przedsiębiorstwa rolne do obniżonej stawki podatku lokalnego IRAP.

Uzupełnienie

Kryteria, które powinien rozważyć legislator w przypadku wprowadzenia specjalnych przepisów podatkowych dla spółdzielni (wg Hagedorn i Henry'ego):

- Czy w spółdzielni następuje/nie następuje podział zysku?
- Czy jest ograniczana/nie ograniczana Zasada Otwartych Drzwi?
- Udział obrotów z nie-członkami;
- Udział obrotów z nie-członkami na mniej korzystnych warunkach niż dla członków;
- Udział inwestycji członkowskich, rodzaj korzyści materialnych z tych inwestycji,
- Przyjmowanie/nie przyjmowanie inwestorów nie będących członkami (użytkownikami), rodzaj korzyści materialnych dla tych inwestorów, prawa głosu związane z takimi inwestycjami;
- Charakter funduszu rezerwowego (zasobowego): niepodzielny (zamknięty majątek), podzielny, bądź podzielny pod pewnymi warunkami bądź w pewnych okolicznościach;
- Struktura zarządzania zgodna/niezgodna z bimodalnym charakterem spółdzielni będącej demokratycznie zarządzanym zrzeszeniem osób i przedsiębiorstwem.

Opracowano:

Krajowa Rada Spółdzielcza

Zespół Studiów, Analiz i Współpracy Zagranicznej

- Spółdzielczy Instytut Badawczy

Adam Piechowski

Marcin Martynowski

2017.02.14

Spółdzielczość rolnicza w UE i Polsce

– dane statystyczne i rynkowe

Krajowa Rada Spółdzielcza
13 luty 2017 r.

Spółdzielnie rolnicze w wybranych krajach UE

Kraj	% zrzeczonych w spółdzielniach rolników	Liczba spółdzielni	Liczba członków (tys.)	Liczba pracowników (tys.)	Łączne obroty spółdzielni (mld Euro)
Francja	90%	2 400	858	164	84
Niemcy	70%	2 400	1 440	97	67
Włochy	65%	5 834	863	86	34
Holandia	98%	215	140	60	32
Hiszpania	30%	3 844	1 179	99	26
Dania	100%	28	46	35	25
Irlandia	90%	75	201	99	14
Grecja	10%	550	714	18	0,7
Polska	15%	2 457* + 476 GPR	360	85	9

* obejmuje Spółdz. Mlecz., RSP, SKR, SO-P, GS SCh (zajmujące się gł. handlem - sklepy, produkcją pieczywa 160 GS, masarnie 40 GS)

Źródło: COGECA i EUROSTAT rok 2014 dane Polska: EUROSTAT, GUS rok 2014 oraz KRS 2016

Udział spółdzielni branżowych w rynku – wybrane kraje UE

Spółdzielczość wpisuje się w rozwój branżowych rynków UE.

Rynek mleka, - ponad 60% obrotów jest realizowana przez spółdzielnie mleczarskie. W niektórych państwach udział jest dużo większy, co potwierdzają poniższe dane.

W Polsce udział **spółdzielni mleczarskich** w rynku mleka wynosi ok. **80%**.

Kraj	Austria	Dania	Irlandia	Portugalia	Niemcy	Finlandia	Francja	Holandia
Udział w rynku mleka	95%	94%	99%	70%	65%	97%	55%	80%

Spółdzielnie branżowe w Europie

- **Rynek trzody chlewnej** - w niektórych krajach spółdzielczość ma w tej branży charakter dominujący:
Dania (92%), Finlandia (71%), Szwecja (51%), Malta (100%), Francja (94%). Spośród innych państw również w Belgii, Czechach, Niemczech, Węgrzech, Hiszpanii, Austrii i we Włoszech spółdzielnie mają duży udział w tym rynku.

Jeżeli chodzi o Danię - spółdzielnie angażują się nie tylko w skup trzody chlewnej, ale też w przetwórstwo. Podmioty spółdzielcze tworzą tam także system profesjonalnego doradztwa dla rolników zarówno w zakresie prawa, jak i zasad prowadzonej działalności roślinnej czy zwierzęcej. Podejmują też działania celem ochrony interesów spółdzielni i jej członków - producentów rolnych na szczeblu lokalnym, krajowym i unijnym.

Spółdzielnie branżowe w Europie

➤ Rynek zbóż – udział spółdzielni:

Francja 74 %, Austria 70%, Niemcy 50%, Holandia 55%, Finlandia 49%, Słowenia 42%. Dla porównania w Polsce tylko ok. 8%.

➤ Rynek cukru - w przeciwieństwie do Polski, w niektórych krajach europejskich odnotować można znaczące występowanie spółdzielni na tym **rynku**:

Francja, Holandia, Hiszpania i Włochy – udział spółdzielni jest niższy niż w innych produktach i wynosi około 40%. Głównym zadaniem takich spółdzielni jest zakup buraków cukrowych od rolników i produkcja cukru.

Spółdzielnie branżowe w Europie

- Rynek owoców i warzyw - dużą rolę ogrywają spółdzielnie – ich udział w rynku wynosi:
  - w Holandii (95%), Belgii i Szwecji mają pozycję dominującą - ponad **70%** udziału w rynku,
  - w Austrii, Danii, Niemczech, Grecji, Finlandii, Hiszpanii, Francji, Czechach, Włoszech, Portugalii i Wielkiej Brytanii ok. **35%**.

W tych krajach większość spółdzielni jest zarazem organizacjami producentów owoców i warzyw spełniającymi wymagania wynikające z rozporządzeń Unii Europejskiej.

Szczególnie duże znaczenie spółdzielnie mają w Holandii, w której już w 2000 roku do **14** oficjalnie zarejestrowanych organizacji producentów, członkowie dostarczali **ponad 70%** wszystkich owoców i warzyw. W kolejnych latach udział ten zwiększył się do około 95%.

Zmiany w liczbie spółdzielni rolniczych w latach 1989 – II 2017 w Polsce

Wyszczególnienie	Lata		1989 / II 2017 [%]
	1989	II 2017	
	Spółdzielnie zaopatrzenia i zbytu „SCH”	1912	
Spółdzielnie mleczarskie	323	134	41
Spółdzielnie ogrodniczo-pszczelarские	140	46	33
Rolnicze spółdzielnie produkcyjne	2089	648	31
Spółdzielnie kótek rolniczych	2006	433	22
Razem spółdzielnie rolnicze/wiejskie	6470	2338	36
Spółdzielcze grupy producentów rolnych	-	541	-

Skutki okresu przemian

- Liczba spółdzielni w rolnictwie i jego otoczeniu zmniejszyła się o 62% (bez banków spółdzielczych)
- Liczbą rolników będących członkami spółdzielni zmniejszyła się o ok. 70%
- Ok. 6-krotne zmniejszenie zatrudnienia
- Udział w rynku zmniejszył się wielokrotnie: w skupie ponad 10 krotnie, w zaopatrzeniu i przetwórstwie około 25 krotnie
- **W efekcie rolnicy utracili znaczną część majątku oraz możliwość funkcjonowania na rynku**
- **Kryzys członkostwa i zaufania do spółdzielni**
- **Zmiana charakteru spółdzielni**
- **Zerwanie powiązań i współpracy między spółdzielniami**